

АНАЛІЗ ЕПІЗООТИЧНОЇ СИТУАЦІЇ ЗІ СКАЗУ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ ТА РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ПРОФІЛАКТИКИ

Сіка Р. Р., здобувач вищої освіти ОП «Ветеринарна медицина»
Наукові керівники – **Симоненко С.І.**, к. вет. н., доцент; **Штагер Г.М.**, ст. викл.

Сказ має важливе соціальне значення, оскільки він є абсолютно смертельним для людини. Щороку у світі від сказу помирає понад 50000 людей, 40% з них – діти. Найважча епідеміологічна ситуація зі сказу в Європі склалася у Східній Європі, зокрема в Російській Федерації, Республіці Білорусь, Україні та Туреччині. Україна є епіцентром сказу в Європі. Неконтрольоване збільшення кількості безпритульних собак також ускладнює ситуацію зі сказом [6]. Сказ є економічним тягарем для України через високі витрати на лікування постраждалих, діагностику захворювання, проведення епідеміологічних досліджень та вакцинацію тварин. Щороку у світі від сказу помирає понад 300000 людей і близько 1 мільйона тварин [1, 7]. Це надзвичайно небезпечне інфекційне захворювання, яке супроводжується важким ураженням центральної нервової системи і незмінно призводить до загибелі тварин. В останні роки епізоотична ситуація зі сказу в Україні значно погіршилася. Активні природні осередки цієї особливо небезпечної інфекції існують практично на всій території країни, найбільше їх зареєстровано в Чернігівській, Сумській, Полтавській, Харківській, Хмельницькій, Луганській та Запорізькій областях [4]. Зростає захворюваність на сказ серед собак, котів та великої рогатої худоби, що в основному є індикатором епізоотичного неблагополуччя серед диких тварин. Ситуація ускладнюється збільшенням кількості безпритульних собак і котів у населених пунктах, не належним контролем за ними, неповною вакцинацією домашніх тварин та порушенням правил утримання їх власниками. Все це є передумовами для формування осередків сказу в містах. Погіршення епізоотичної ситуації зі сказу збільшує загрозу виникнення спалахів та поширення сказу серед населення.

Мета роботи було провести аналіз особливостей епізоотичної ситуації щодо сказу тварин у Миргородському районі Полтавської області та розробка протиепізоотичних заходів і аналіз ефективності їх проведення.

Під час проведення дослідження було з'ясовано, що епізоотична ситуація в області напружена, але контрольована: під державним ветеринарним наглядом перебуває 2428 підконтрольних об'єктів (господарств).

В області існує ризик занесення інфекційних захворювань. Це пов'язано з виявленням інфікованих тварин у сусідніх областях. Зокрема: у Черкаській області виявлено 7 тварин, у Кіровоградській – 17, у Дніпровській – 12, у Київській – 10.

Епізоотична ситуація зі сказу в районі залишається напруженою протягом останніх п'яти років. Захворюваність тварин на сказ становила понад 10 випадків на рік, кількість позитивних випадків сказу зростала з 2018 по 2019 рік, якщо у 2018 році було зареєстровано лише 11 випадків сказу, то у 2019 році – 22 випадки. У районі спостерігається чотири річний цикл спалахів сказу.

Аналізуючи видові особливості сказу у тварин у період 2017-2022 років, можна зробити висновок, що сказ переважно виявляли серед м'ясоїдних тварин.

Таким чином, сказ у Вовчанському районі в період специфічного спостереження реєструвався переважно в природній формі. Водночас, різке зростання сказу у лисиць до 15 випадків в середньому пояснює загальну тенденцію захворюваності тварин на сказ за останні три роки. Однак до 2023 року кількість випадків зменшилася майже вдвічі – до 11.

Проблемою поширення сказу в районах та населених пунктах є погіршення роботи служб з поводження з безпритульними тваринами та відсутність бюджетних коштів на проведення необхідних заходів.

Дослідження показують, що бродячі собаки використовують для нюхового мічення екскрементами такі території, як школи, дитячі садки, дитячі майданчики та парки, в той час як власники домашніх собак вигулюють там своїх улюбленців.

У зв'язку зі складною та напруженою епізоотичною ситуацією зі сказу та значною наявністю активних природних осередків цієї особливо небезпечної інфекції на території населених пунктів району розроблено комплексний план заходів щодо боротьби зі сказом на території Миргородського району на період 2019-2023 років. Згідно з планом, з метою недопущення спалахів сказу, державна служба ветеринарної медицини району щомісяця проводить вакцинацію тварин, схильних до сказу. Цього року було вакциновано 3350 домашніх тварин, 880 собак та 520 котів.

Враховуючи, що в районі налічується понад 23000 домогосподарств, охоплення вакцинацією собак і котів є не достатнім. Основною причиною цього є відмова громадян від вакцинації. Тому ветеринарам та представникам сільських рад необхідно спільно працювати над активізацією інформаційно-просвітницьких кампаній.

Ситуація, що склалася в районі, та необхідність проведення заходів боротьби зі сказом зумовили підготовку матеріалів для регулярних засідань Державної надзвичайної протиепізоотичної комісії при Уряді України. Протягом року було проведено два засідання, результатом яких стала активізація діяльності всіх відповідних служб району.

Тим не менш, вважається, що ця діяльність повинна бути ще більш поглиблена, особливо в певних сферах.

Єдиним ефективним і дієвим рішенням проблеми ліквідації сказу є пероральна імунізація диких м'ясоїдних тварин. Європейський Союз вирішує цю проблему таким чином протягом останніх десятиліть. Імунізація тварин обходиться в 20-100 разів дешевше, ніж лікування одного хворого.

Наразі в Україні існує понад 50 компаній, що виробляють імунобіологічні препарати. Однак лише ТОВ «Укрветпромстач» отримало сертифікат відповідності якості ветеринарних препаратів міжнародним вимогам, зокрема стандартам GMP.

В Україні якість вакцин, що використовуються в кампаніях з вакцинації диких тварин і домашніх тварин, відіграє важливу роль у зменшенні поширення сказу. Щороку, в жовтні, по всьому району проводиться вакцинація диких м'ясоїдних тварин шляхом розпилення оральної вакцини в мисливських угіддях, під контрольних сільським радам.

Однак, незважаючи на різні заходи, що вживаються, ситуація зі сказом в районі, особливо у собак і котів, все ще залишається небезпечною, оскільки сказ часто протікає в паралізованій (мовчазній) формі. Зважаючи на те, що щороку реєструються нові випадки сказу, для боротьби з цією дуже небезпечною інфекцією, що передається від тварини до людини, безумовно, потрібен кардинально новий підхід та розробка більш ефективних заходів.

У період з 2019 по 2023 роки для вакцинації худоби в районі використовували такі вакцини: рабідін, культуральну сублімовану антирабічну вакцину штамів Щерково-51 К та ТС-80.

На основі аналізу, проведеного в рамках цієї роботи, можна зробити наступний висновок, що епізоотична ситуація щодо сказу в області є складною, але контрольованою. Миргородський район залишається неблагополучним щодо сказу протягом останніх п'яти років, лисиці є основним джерелом збудника сказу в районі, крім того поширення сказу пов'язане з погіршенням контролю за безпритульними тваринами та дефіцитом бюджетних коштів. Профілактика сказу на території м. Миргород включає контроль за безпритульними собаками та котами, забезпечення вакцинації собак проти сказу в усіх населених пунктах району, а також ретельну вакцинацію котів, великої рогатої худоби та інших тварин, схильних до сказу, на ендемічних територіях і забезпечення організації офіційно зареєстрованих притулків для безпритульних тварин.

Бібліографічний список:

1. Баранов В.С., Неволько О.М., Іванов М.Ю. СКАЗ – Проблеми та перспективи при оздоровленні в Україні/ Ветеринарна медицина. -2013. - випуск 97.- с. 153- 197.
2. Ветеринарні імунобіологічні препарати: довідник / За заг. ред. П.І. Вербицького, А.М. Головка.- К.: Реферат, 2004.- 400 с.
3. Галатюк В.П. Стан профілактики та боротьби зі сказом тварин // Вет. мед. України. – 2009. – №9. – с. 16-18.
4. Домашні тварини почали частіше хворіти на сказ.- URL: <https://xvumir.com/nauka/domashni-tvaryny-pochaly-chastishe-hvority-na-skaz/>
5. Інструкція № 5 від 15.03.1994 р. «Про заходи щодо боротьби зі сказом тварин.
6. Лісавіруси, їх епідеміологічне та епізоотичне значення/[Гришок Л., Недосєков В., Полупан І. та ін.]//Вет. мед. України.–2008.–№8. – С. 16-19.
7. Недосєков В.В. Оздоровлення території України від сказу - невідкладні завдання науки і практики / [Недосєков В.В., Гришок Л.П., Полу-пан І.М. та ін.] // Вет. мед. України. – 2009. – №2. – С. 12-13.
8. Методичні рекомендації Планування, організація та проведення пероральної імунізації м'ясоїдних тварин проти сказу. Полупан І. М., Ничик С. А., Недосєков В. В., Кобаль Б. І., Солодчук В. Л., Шарай Я. М., Хома Ю. Б., Давиденко О. Г., Гібалюк Ю. О., Дрожже Ж. М., Романенко О. А. НААНУ Інститут Ветеринарної Медицини. – Київ. -2018. - 34 с.
9. Проведення наземного розподілу пероральної вакцини для імунізації диких тварин проти сказу.- URL: <http://kh-consumer.gov.ua/?p=7758>
10. A history of rabies–The foundation for global canine rabies elimination / С. Е. Rupprecht et al. Rabies. 2020. P. 1–42.